

nyt
europa
bæredygtigt og inkluderende

REAL
DEAL
RESHAPING CITIZENS'
DELIBERATION FOR THE
EUROPEAN GREEN DEAL

EUROPA- POLITISK POLICY LAB

**POLITISKE ANBEFALINGER OG
DOKUMENTATION AF PROCESSEN**

Samlede anbefalinger og procesdokumentation Europapolitisk Policy Lab ved Nyt Europa

Redaktion
Nyt Europa

Indhold
Nyt Europa, We Do Democracy og Europapolitisk Policy Labbes deltagere.

For henvendelse vedrørende Policy Labbet:

Kontakt: Julie Rosenkilde
Sekretariatsleder for Nyt Europa
E-mail: jr@nyteuropa.dk
Web: www.nyteuropa.dk

REAL DEAL has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 101037071. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

INDHOLD

Indledning

Læsevejledning

Del 1 Introduktion

4

Policy labbets opgave og mandat

Resumé af anbefalingerne

Del 2 Politiske anbefalinger

8

Vores vision

1 Borgerinddragelse for bedre sundhed og trivsel

11

Anbefaling 1.1 Gentænkning af folkeskolens rammer for bedre inddragelse og trivsel

Anbefaling 1.2 Etablering af lokale borgerting

Anbefaling 1.3 Tildeling af grundlæggende rettigheder til naturen

Anbefaling 1.4 Gentænkning af arbejdsmarkedet og handlingsplan for trivsel

2 Klima og biodiversitet

13

Anbefaling 2.1 Ny dansk tilgang til landbrugsstøtte og gentænkning af EU-rammer

Anbefaling 2.2 Strukturel forandring af dansk landbrug

Anbefaling 2.3 Indførelse af drivhusgasafgift for landbruget

Anbefaling 2.4 Pejlemærke for forbrugsbaseret klimaaftryk i Danmark (og i EU)

3 Værdi og forbrug

15

Anbefaling 3.1 Etablering af forskningsenhed i JRC med fokus på livskvalitet som styrende prioritet for EU politikudformning

Anbefaling 3.2 Fokus på ligeværdighed

Anbefaling 3.3 Udvikling af ægte bæredygtige forretningsmodeller og finansieringssystemer

Anbefaling 3.4 Fokus på Tværfaglighed

4 EU's globale ansvar og rolle i verden **18**

Anbefaling 4.1: Global borgerinddragelse

Anbefaling 4.2: Retfærdig fordeling menneskers tid og jordens ressourcer

Anbefaling 4.3: Nedbringelse af Danmarks globale arealforbrug

Anbefaling 4.4: Overholdelse af internationale aftaler

Del 3 – Dokumentation **20**

Tilblivelse

Sessioner

Eksternt bidrag

Holdet bag

REAL DEAL

INDLEDNING

Beslutninger vedrørende økonomien påvirker alle dele af samfundet, men bliver ofte taget et sted højt oppe i magthierarkiet bag lukkede døre i uigennemsigtige og bureaukratiske institutioner. Dette afkobler afgørende politiske processer fra den offentlige debat, hvilket risikerer at underminere vores demokratiske styreform. Derfor er det vigtigt, at almindelige borgere og civilsamfundets repræsentanter er inkluderet i politiske processer og deres stemme hørt i økonomiske diskussioner.

På EU-niveau er der i stigende grad fokus på åbenhed, gennemsigtighed og borgerinddragelse, med det formål at gøre unionen bedre i stand til at effektivt frembringe borgernes behov og ønsker. Ligeledes bør man i Danmark se ind i at frigøre de ressourcer, der ligger i de mange kompetencer og erfaringer, som befolkningen besidder, og derved udnytte den værdi, der skabes af en mere ligelig fordeling af magten.

Helt grundlæggende handler borgerinddragelse om at skabe et mere inkluderende og bæredygtigt samfund. Begrebet 'demokratisering' dækker over en række principper, metoder og processer, der har til formål at understøtte og styrke befolkningens medbestemmelse i politiske beslutninger. Gennem demokratisering fordeles den politiske magt, der ligger hos magteliten, mere ligeligt i samfundet.

Ud over at styrke den demokratiske proces, har borgerinddragelse en række henledte effekter så som mere politisk engagement og mindre polarisering blandt befolkningen. Samtidig viser internationale erfaringer, at borgerinddragelse føre til bedre policy med mere effektiv implementering.

En metode til at opnå dette er gennem deliberation, hvorigennem borgerne inddrages i dybdegående diskussioner og debatter om politiske spørgsmål. Dette skaber mulighed for en mere informeret og nuanceret beslutningsproces, hvor forskellige synspunkter og interesser kan blive hørt og afvejet. Formålet ved deliberation er at borgerne i sidste ende når til enighed om et en samlet politisk udtalelse. Det er netop gennem deliberation, at denne rapportes anbefalinger er blevet udarbejdet.

Det er alment kendt, at politiske processer i fjerntliggende EU institutioner har stor indflydelse på politiske beslutninger vedrørende økonomien i Danmark. Det gælder særligt for 'det europæiske semester', den styrende mekanisme i EU, der skal sikre strømlinet implementering af økonomisk politik i EU's medlemslande, som har enorm indflydelse på udformningen af politik i Danmark.

(fortsættes på næste side)

Denne "politiske mekanisme" eller "økonomiske koordineringsværktøj" har således stor indvirken på, hvilke handlemuligheder politikerne har for at adressere væsentlige emner som klima, trivsel og sundhed. Der er dog stor uoverensstemmelse mellem de krav, som semesteret stiller til EU's medlemslande, og de nødvendige tiltag, der skal til for at sikre en grøn og retfærdig fremtid.

Derfor skal semesteret nytænkes. En vigtig del af dette, er en mere gennemskuelig proces hvori borgerne og civilsamfundet bliver hørt. Et kerneprincip i den europæiske grønne pagt er mere deliberation og borgerinddragelse. Dette skal også gøre sig gældende i det europæiske semester. Med den rette strategi, de rigtige mål og indikatorer kan det europæiske semester fungere som en katalysator implementering af bæredygtig politik og gennemførelse af ambitiøse handlingsplan 'den europæiske grønne pagt'. For at denne forandring skal lykkes kræver det samtidig en innovativ tilgang til økonomisk politik, og en nytænkning af, hvad vi ser som målet med økonomien. Det er netop demokratisering og innovation som vores policy lab eksperimenterer med.

Det er den ovenstående analyse som har skabt rammerne for policy labbet og denne rapportens anbefalinger. Når man læser rapportens anbefalinger, viser det tydeligt, at borgere har en interesse i at forstå komplicerede politiske processer. Almindelige interesserede borgere besidder en evne til at bidrage med innovative, visionære og bæredygtige løsninger på økonomiske problemstillinger, når først de bliver udstyret med en platform og underbyggende viden.

Læseren skal have variationen af anbefalingernes specifikation for øje. Nogle anbefalinger er konkrete tekniske løsninger eller tiltag, andre anbefalinger indikerer visioner og nye tilgange til politiske problemstillinger. Andre anbefalinger belyser nye forståelser af økonomiske og samfundsmæssige problemstillinger. Samlet set viser anbefalinger en klar vision for de værdier og den retning, som borgerne ønsker for samfundet.

Julie Rosenkilde
Sekretariatsleder for Nyt Europa

LÆSEVEJLEDNING

Kære læser,

I denne rapport finder du en række politiske anbefalinger rettet mod de økonomiske rammer i EU med fokus på klima og biodiversitet, trivsel, forbrug og globalt ansvar. Anbefalingerne er udarbejdet af en interesseret gruppe af borgere på et politisk værksted (det vi kalder for 'Nyt Europas Europapolitiske Policy Lab'). Policy labbet var arrangeret af foreningen Nyt Europa og tilrettelagt i samarbejde med We Do Democracy, der har fungeret som rådgiver på projektet samt facilitator gennem policy labbets forløb. Rapporten her redegør for processen, anbefalingerne samt rammerne for projektet. Således er rapporten struktureret i tre hoveddele beskrevet nærmere detaljer herunder. Udover Del 2, som indeholder de politiske anbefalinger, er rapporten alene udarbejdet af Nyt Europa med mandat fra policy labbets deltagerne.

Del 1 Introduktion: I denne del introduceres konteksten for det europapolitiske policy lab, samt baggrunden for de politiske anbefalinger. Afsnittet giver et nærmere indblik i den opgave, som deltagerne blev stillet, og hvordan anbefalingerne svarer derpå. Denne del giver dig indsigt i hvilke elementer, der er vigtige at have for øje under læsningen af anbefalingerne.

Del 2 Policy labbets politiske anbefalinger: Denne centrale del af rapporten er udarbejdet af policy labbets deltagere og renskrevet af Nyt Europa. Anbefalingerne er inddelt i fire temaer, der blev besluttet i løbet af policy labbet. Hvert tema begynder med en kort beskrivelse af policy labbets vision efterfulgt af konkrete forslag til politisk og økonomisk forandring. Anbefalinger fremgår i vilkårlig rækkefølge og er ikke rangeret efter væsentlighed.

Del 3 Dokumentation af processen: Denne sidste del giver et indblik i den proces, som har ledt op til anbefalingernes tilblivelse og denne rapport. Her kan du læse om, hvordan policy labbet blev sammensat, de deliberative principper som har vejledt udformningen af projektet, de vidensinput som borgerne har modtaget i løbet af processen, og om det paneuropæiske forskningsprojekt som policy labbet samt denne rapport er en del af.

Vi håber, at denne rapport giver et klart overblik over de politiske anbefalinger og den proces, der har ført til dem. Her til sidst vil vi gerne opfordre til grundig gennemlæsning af hele rapporten for en forståelse af anbefalingernes dybde og de overvejelser, der ligger bag.

Tak for din interesse og god læselyst.

Med venlig hilsen
Nyt Europa

DEL 1 INTRODUKTION

POLICY LABBETS OPGAVE OG MANDAT

Nyt Europa stillede policy labbets deltagere den opgave at udarbejde anbefalinger som forholdt sig til kernespørgsmålet:

Hvordan skal vi indrette de økonomiske rammer, som EU arbejder under, så de er til gavn for både mennesker og planeten?

Deltagernes opgave og mandat har således været at dykke ned i – og undersøge – EU-tekniske og økonomiske perspektiver med henblik på at udarbejde konkrete politiske anbefalinger. Det arbejde er udmundet i en række anbefalinger, der, med henblik på de implikationer økonomien har for naturen og menneskers trivsel, forholder sig til, hvordan vi indretter samfundet på en sådan måde, at det tilsigter en bæredygtig og retfærdig fremtid. Det er et stort kernespørgsmål og en stor opgave, som omfatter komplekse emner og problemstillinger. Derfor har deltagerne gennemgået tre kapacitetsopbyggende online sessioner og haft eksperter til rådighed under forløbet for at blive klædt bedst muligt på til at klare opgaven. Processens forløb forklares i flere detaljer i Del 3.

Nyt Europa har gennem hele processen støttet op om deltagerne arbejde uanset politisk vinkel, tema eller konkret strategi. Derudover har Nyt Europa på forhånd forpligtet sig til at videreformidle policy labbets anbefalinger til EU-kommissionen samt bruge anbefalingerne til at skabe debat og indgå Nyt Europas politiske arbejde. Nyt Europa har derfor også forpligtet sig til at tilbagerapportere til deltagerne og redegøre for brugen af de politiske anbefalinger og eventuelle politiske resultater. Nyt Europa vil således arbejde med anbefalingerne efter bedst mulig evne i relevante sammenhænge. Derfor kan Nyt Europa ikke garantere at alle anbefalinger bliver taget videre eller ikke taget videre.

RESUME

AF ANBEFALINGERNE

01 **Borgerinddragelse for bedre sundhed og trivsel**

Anbefalingerne fokuserer på at integrere borgerne i politiske beslutningsprocesser for at fremme sundhed og trivsel. Folkeskolen bør omstruktureres for at styrke trivsel gennem principper som inklusion og samarbejde, og lokale borgerting foreslås som en løsning på fremmedgørelse og polarisering i samfundet. Anbefalinger vægter den sammenhæng, som eksisterer mellem naturens og borgernes trivsel. Naturen skal således tildeles grundlæggende rettigheder, og politiske beslutninger bør overvejes i forhold til både mennesker og naturens sundhed. Endelig anbefales en gentænkning af arbejdsmarkedet med fokus på forebyggelse af mistro. Samlet set sigter anbefalingerne mod et samfund baseret på inddragelse, trivsel og bæredygtighed.

02 **Klima og biodiversitet**

Anbefalingerne fokuserer på at nedbringe landbrugets høje drivhusgasudledninger og negative påvirkninger af biodiversitet samt Danmarks høje forbrugsbaserede klimaaftryk. Danmark skal gøres til et foregangsland inden for den grønne omstilling og øge biodiversiteten ved bæredygtig arealanvendelse i landbruget. Anbefalingerne tilskynder en ny tilgang til landbrugsstøtte og nytænkning af EU-rammer, samt strukturel forandring af dansk landbrug, indførelse af drivhusgasafgift for landbruget og et pejlemærke for forbrugsbaseret klimaaftryk. Målet er at reducere Danmarks klimapåvirkning og fremme bæredygtigt landbrug og forbrug og motivere andre EU-lande til grøn omstilling.

03 **Værdi og forbrug**

Visionen for disse anbefalinger er et regenerativt og bæredygtigt samfund med fokus på livskvalitet og omsorg. Anbefalingerne adresserer problemet med det nuværende snævre syn på værdi, der er baseret på BNP og begrænsede økonomiske modeller, der dominerer politiske beslutninger. Anbefalinger inkluderer oprettelse af en forskningsenhed for livskvalitet, fokus på ligestilling i økonomien, udvikling af bæredygtige forretningsmodeller og finansierings-systemer, samt en tværfaglig tilgang til løsninger. Målet er at omdefinere værdi, mindske magten hos økonomer, og skabe et samfund baseret på omsorg, bæredygtighed, hvor mennesker og planetens trivsel prioriteres over økonomisk vækst.

04 **EU's globale ansvar og rolle i verden**

Beslutninger, der træffes inden for EU's grænser, har en global indflydelse på mennesker og planeten. Problemet ligger i EU's forbrugsmønstre, der udnytter både mennesker og planeten, særligt i lande uden for EU. Anbefalingerne omfatter oprettelsen af et globalt forum for borgerinddragelse, retfærdig fordeling af ressourcer, nedbringelse af Danmarks globale arealforbrug og overholdelse af internationale aftaler. Formålet er at gøre EU til et inkluderende og demokratisk forbillede, især når det kommer til klima og ulighed, samt at adressere historiske uretfærdigheder i forholdet til den globale syd. Hensigten er at skabe en mere ansvarlig, retfærdig og bæredygtig global indflydelse for både EU og Danmark.

FREMTID

2022

2023

2024

DEL 2 POLITISKE ANBEFALINGER

VORES VISION

Der hersker i dag et snævert syn på, hvad der har værdi og ikke har værdi. Det koster ingenting at udlede og forurene, og der er et ensidigt fokus på vækst i BNP som værdiparameter; derfor er økonomisk logik alt for dominerende i sociale og økologiske beslutninger. Imens vi i Danmark har vi et højt forbrugsbaseret klimaaftryk, oplever vi en forværring den mentale sundhed, og de muligheder, som vi mener, vores forbrug giver os, er ikke ligeligt fordelt hverken indenfor eller udenfor Danmark. Så mens vi står i en polykrise af klima, biodiversitet, mistrivsel og voksende ulighed, er silotænkningen fortsat dominerende, og borgere føler sig mere og mere afkoblet fra de systemer, der lover at kunne løse kriserne.

En bæredygtig fremtid for europæiske borgere starter derfor med en omfordeling af ressourcer både lokalt og globalt. Vi vil opnå et Europa med demokratisk ligevægt, hvor beslutningsprocesser reflekterer mangfoldigheden af stemmer og behov i vores samfund. Hvor alle borgere har fuld mulighed for at deltage demokratisk. Dette ikke blot styrker lokalsamfundene, men bidrager også til en global solidaritet, hvor alle mennesker har lige adgang til ressourcer og muligheder.

Vi tror Danmarks og EU's fælles værdier og økonomiske værdisætning skal gentænkes til fordel for trivsel for mennesker og planet. Et skift i hvad vi værdisætter, og hvordan vi gør det, kan give borgere i Danmark og Europa en et liv med mere fritid – og frihed – og mindre forbrug. Vi tror, at et samfund med højere værdisætning af natur og planetens grænser, vil give mere plads til natur og bedre sundhed, og vil samtidig give de fleste en styrket følelse af meningsfuldhed.

(fortsættes på næste side)

Vi ser for os en fremtid i en trivselsøkonomi, som muliggør gode liv for alle, både nulevende og fremtidige generationer inden for de planetære grænser. Dette vil sandsynligvis kun kunne lade sig gøre ved at gøre noget ved den ulige fordeling af forbrug, som for lande som Danmark lige nu ligger langt over de planetære grænser, mens den globale ulighed stadig er markant. Vi tror på en global omfordeling som en præmis for bæredygtig udvikling.

Der er altså meget, vi vil genopfinde og forny, men der er også eksisterende potentialer i EU i dag, som vi ønsker at bevare og styrke. Vi tror på samarbejdet som afgørende i EU og ønsker, at det skal række dybere ind i og længere ud over EU's grænser. Vi tror på, at samarbejdet giver muligheder, som ellers ikke kunne lade sig gøre. Vi tror på at sætte fælles mål og visioner for samarbejdet.

EU har i dag en stærk rolle i at sikre forbrugerbeskyttelse og i at formulere fælles klimapolitik for EU-medlemslandene. EU har en kæmpe magt, og derfor et stort ansvar for at sikre et velfungerende civilsamfund, organisationer og institutioner og for at beskytte demokrati og menneskerettigheder. Vi ser en stigende bevidsthed om de økonomiske modellens begrænsning og en øget bekymring for de kriser for menneskers og planetens trivsel, som vi står i.

Det er i denne kontekst, at vores anbefalinger er udarbejdet. Vores anbefalinger skal tjene som inspiration til de trin, vi sammen skal tage, mod et europæisk og dansk samfund med mere trivsel for planet og mennesker.

01 **Borgerinddragelse for bedre sundhed og trivsel**

Vores vision

Politiske og økonomiske beslutningsprocesser skal inddrage borgeren. Borgere skal føle sig set og hørt i beslutninger, som vedrører dem og deres fremtid, og der skal være kortere fra idé/vision til handling. Vores samfund skal tilsigte, at borgere har tid til indgå meningsgivende fællesskaber, samt en stærkere sammenhængskraft i lokalmiljøer frem for profit og egeninteresser. I erkendelse af at borgernes sundhed og trivsel er stærkt forbundet med naturens trivsel, bør naturen være i centrum for politiske beslutninger vedrørende borgernes sundhed.

Problemet

Frem for at fokusere på trivsel og velvære, har vores samfund har været drevet af profit, effektivisering, individualisme og konkurrence. Samtidig fører borgernes mangel på inddragelse i beslutninger, som vedrører dem, til en stigende fremmedgørelse over for deres omgivelser. Derfor står vi i dag i en mistrivselsskrise, hvor flere og flere lider af stress, angst, depression, er ensomme og finder tilværelsen meningsløs.

VORES ANBEFALINGER

Anbefaling 1.1: Gentænkning af folkeskolens rammer for bedre inddragelse og trivsel

For at skabe bedre langsigtet trivsel i samfundet, er det afgørende at sikre god trivsel og inddragelse i folkeskolen. Det betyder, at de fysiske, sociale, faglige og tidsmæssige rammer skal gentænkes ud fra følgende principper: inklusion, deltagelse, samarbejde, tværfaglighed, medmenneskelighed, empati samt sameksistens med både hinanden og naturen. Klasseværelset skal indrettes til samarbejde frem for individuel præstation og konkurrence. Ligeledes skal undervisningens tidsmæssige rammer fordre fordybelse i projekter frem for effektivitet. Dette skal tilskynde til mere aktiv deltagelse, forbedret mental sundhed, nysgerrighed og en følelse af handlekraft, som eleverne bringer med sig videre ud i samfundet efter folkeskolens afslutning.

Anbefaling 1.2: Etablering af lokale borgerting

For at imødegå udfordringer relateret til borgernes følelse af fremmedgørelse for deres omgivelser, bør man etablere lokale borgerting, der er forankret i lokalmiljøet. Disse borgerting vil muliggøre reel og konkret samarbejde mellem naboer og beboere i nærmiljøet, hvilket kan reducere polarisering i samfundet, da det giver borgere med forskellige holdninger mulighed for at mødes og se hinanden i øjnene. For at undgå stress og tidsmæssigt pres relateret til borgernes politiske arbejde bør borgertingene tilbyde løn for deltagelse, så borgernes løntimer kan kompenseres. Det er af afgørende betydning, at hvert lokalt borgerting har en repræsentant, som kan bringe forslagene videre til nationalt plan og agere med et klart mandat i folketinget. Man kan f.eks. lade sig inspirere af Irland, der har anvendt borgerting i forbindelse med biodiversitetsspørgsmål.

Anbefaling 1.3: Tildeling af grundlæggende rettigheder til naturen

Når naturen trives, får mennesker renere luft, vand og føde. Omdrejningspunktet for menneskets eksistens bør være harmoni med naturen og naturen skal behandles i overensstemmelse hermed. Vi bør derfor fra et juridisk perspektiv anse naturen som et levende væsen og tildele naturen grundlæggende rettigheder som et menneske. For at garantere naturens såvel som menneskers sundhed og trivsel skal politiske beslutninger gennemgås i Rådet for Grøn Omstilling på lige fod med Det Økonomiske Råd.

Anbefaling 1.4: Gentænkning af arbejdsmarkedet og handlingsplan for trivsel

Vi anbefaler at arbejdsmarkedet gentænkes. Mennesker bør ikke blot betragtes som ressourcer, der kan effektiviseres på bekostning af sundhed og trivsel. Det er essentielt at forebygge mistrivsel i opløbet fremfor blot at reagere på symptomerne.

02 Klima og biodiversitet

Vores vision

Vores vision er at komme i mål med den grønne omstilling og øge biodiversiteten på baggrund af et holistisk perspektiv med fokus på, hvordan vi udnytter vores arealer, så klima- og biodiversitetsproblemet håndteres samlet. Danmark skal være et foregangsland på klima- og biodiversitetsområdet og vise vejen for resten af EU, hvilket skal motivere samarbejde på tværs af landegrænser. Danmarks forbrugsbaserede klimaaftryk skal være i overensstemmelse med de planetære grænser. Det skal bl.a. ske gennem dyrkning af mad til mennesker frem for dyr samt understøttelse af biodiversitet og sunde økosystemer. Det er vigtigt, at vi i denne proces sikrer, at vi har blik for Danmarks og EU's påvirkning uden for DK's og EU's grænser.

Problemet

I disse anbefalinger fokuserer vi her på to overordnede problemstillinger:

Landbruget

Landbrugets høje drivhusgasudledninger, der er stagnerende, samt de negative konsekvenser landbruget har for biodiversiteten samt arealforbrug i udlandet. Dette skyldes bl.a., manglen på økonomiske incitamenters for at reducere drivhusgasudledninger, og at ikke-bæredygtige produktionsmetoder fortsat opretholdes gennem tilskud, manglende afgifter samt manglende integration i kvotesystemet.

Det forbrugsbaseret klimaaftryk

Danmark har et af de højeste forbrugsbaserede klimaaftryk i EU og er derfor ikke et foregangsland på dette område. Det er et problem, fordi vi kan reducere Danmarks udledninger ved at øge udledningerne i udlandet gennem vores import.

VORES ANBEFALINGER

Anbefaling 2.1: Ny dansk tilgang til landbrugsstøtte og gentænkning af EU-rammer

Danmark skal gentænke sin tilgang til brugen af landbrugsstøtten, så den fremmer bæredygtige metoder at dyrke jorden. Landbrugsstøtten skal understøtte dyrkning af plantebaserede fødevarer, udtagning af lavbundsjord og skovrejsning. Derudover skal det kunne betale sig for landbrugerne at søge støtte til klimaprojekter.

Selvom Danmark allerede i dag har muligheder for at rette landbrugsstøtten mod klimatiltag inden for de gældende rammer, bør der arbejdes på at ændre de gældende rammer for landbrugsstøtten i EU, så den fremmer den grønne omstilling på den lange bane.

Anbefaling 2.2: Strukturel forandring af dansk landbrug

Vi bør skabe incitament til at fordele ejerskabet over jordarealer blandt flere hænder for at give flere, især yngre mennesker, adgang til at dyrke jorden. Samtidig bør der gives incitament til at forbedre biodiversiteten på disse arealer med henblik på at styrke lokalforankrede fødevarsystemer. For at øge diversiteten af afgrøder bør man reducere antallet af storskala-landbrug, der skal gives støtte til initiativer, der fremmer andelsbevægelsen i Danmark. Dette vil ikke kun bidrage til adgangen til jordbrug for flere, men også støtte op om bevarelse og forbedring af biodiversiteten på jordene.

Anbefaling 2.3: Indførelse af drivhusgasafgift for landbruget

Der bør indføres en drivhusgasafgift på udledningerne fra landbrugets produktion i Danmark. Det vil give incitament til teknisk og strukturel grøn omstilling af det danske landbrug. Dermed kan Danmark vise vejen for andre EU-lande. Derudover kan erfaringer med en dansk drivhusgasafgift også bane vejen for på et senere tidspunkt at kunne inkludere landbrug og arealanvendelse i EU's kvotesystem, så der kommer en pris på udledning af drivhusgasser på tværs af alle sektorer i EU.

Anbefaling 2.4: Pejlemærke for forbrugsbaseret klimaaftryk i Danmark (og i EU)

Danmark skal sætte et pejlemærke for forbrugsbaseret klimaaftryk. Dermed kan Danmark agere forbillede for andre EU-lande og sikre politisk tilskyndelse til at reducere det forbrugsbaserede klimaaftryk. På denne måde kan det sikres, at Danmarks territoriale udledninger ikke blot sænkes på bekostning af en stigning i klimaaftrykket fra importerede varer.

For at reducere det forbrugsbaserede klimaaftryk kan der f.eks. implementeres tiltag som at øge gennemsigtighed om varers klimaaftryk for forbrugerne, sende klare prissignaler til forbrugerne eller fremme klimavenlige madvalg, herunder servering af klimavenlige måltider i offentlige kantiner, klimavenlige måltidskasser og færdigretter. Derigennem kan man understøtte en kultur- og adfærdsåndring hen imod mere klimavenligt forbrug.

03 Værdi og forbrug

Vores vision

Vi ønsker et regenerativt og bæredygtigt samfund, som sikrer god livskvalitet og sikkerhed for alle mennesker. I dette samfund arbejder borgere mindre og har mere tid samt overskud til at vise omsorg for deres venner og familie. De er derfor mere orienteret mod at engagere sig i lokalsamfund og oplever mere mening med tilværelsen. Den nye forståelse af det gode liv vil indebære omfordeling-relaterede dilemmaer, men vil blive modsvaret af en ny anderledes bevidsthed om Europas globale ansvar. For at opnå dette skal vi tænke 'værdi' i en anderledes og i bredere forstand, end vi gør i dag. Samfundets fokus skal flyttes fra økonomisk vækst (og dermed økonomisk-forankrede logikker om 'værdi') til at skabe mest mulig lykke for mennesker. Vi skal derfor afmontere den strukturelle magt som økonomer har og i højere grad vægte andre videnskaber, når der træffes politiske beslutninger. Det vil betyde, at vi i stedet for at forsøge at løse samfundsmæssige problemer via tekniske fix vil tilsihte mere strukturelle løsninger, som frigør os fra det økonomiske system.

Problemet

Der hersker i dag et snævert syn på, hvad der har værdi i samfundet. Vores bundethed af BNP som pejlemærke, har implikationer for den nødvendige transition af vores samfund, fordi den indebærer særlige politiske beslutninger, som er økonomisk funderet. Det er problematisk, fordi vores nuværende regnemodeller primært tager højde for værdi, der er baseret på klassisk økonomisk tænkning (penge-værdi). Det hænger sammen med BNP som pejlemærke for samfundsmæssig udvikling. Det er svært at inkludere meningsfuld værdi, fordi økonomi er for determinerende i politisk beslutningstagning. Økonomer er givet for magtfulde positioner i samfundet og de økonomer med kritiske og nye tilgange, arbejder inden for rigide rammer defineret af politikerne.

VORES ANBEFALINGER

Anbefaling 3.1: Etablering af forskningsenhed i JRC med fokus på livskvalitet som styrende prioritet for EU politikudformning

Det er nødvendigt at arbejde på at gå væk fra økonomi som det ultimative styrende princip bag EU's politiske prioriteter. Dette må baseres på et solidt tværfagligt forskningsbaseret grundlag som er tæt knyttet til EU-Kommissionen. Derfor bør Joint Research Centre, EU-Kommissionens uafhængige organisation for forskning og viden, oprette en dedikeret forskningsenhed, der arbejder på at udvikle prioriteringsmetoder og kriterier baseret på forbedring af livskvalitet for EU's borgere. Formålet er at skabe et fagligt grundlag for indførelse af økologisk-økonomiske principper, der vægter områder som menneskelig omsorg og natur højere, end de gør inden for de nuværende økonomiske rammer. De regnemodeller, som udvikles, skal repræsentere alle sider af samfundene og bl.a. lægge op til regulering af forbrug og udnyttelse af ressourcer.

Anbefaling 3.2: Fokus på ligestilling

Økonomien skal være til gavn for mennesker, ikke omvendt, og vi skal forpligte os til at løfte alle befolkningsgrupper. Mennesker skal være over systemet, profit og økonomiske interesser. Hjælpeprogrammer og hjælpepakker skal være til gavn for dem, der har brug for hjælpen – ikke med incitament til styring af adfærd og økonomisk vinding.

Vi skal skabe et mere fleksibelt arbejdsmarked, hvor man kan yde efter evne og tilpasse arbejdet til de enkeltes liv. Det kræver et opgør med kassetænkning. Folk skal kunne vælge at gå ned i arbejde i stedet for at gå på pension, folk med handicap skal kunne bidrage med det, de har mulighed for, og arbejdstimer skal kunne tilpasses generelt til muligheder og livsomstændigheder. Der skal være plads til alle i samfundet – også dem, der ikke kan bidrage, eller kan bidrage mindre eller anderledes end normen.

Anbefaling 3.3: Udvikling af ægte bæredygtige forretningsmodeller og finansieringssystemer

De økonomiske rammer skal fordre, at virksomheder kan agere bæredygtigt og vurderes på baggrund af deres gavn for mennesker og planeten. Fremtidens virksomheder skal være til gavn for samfundet, og deres afregningsmodeller bør ikke understøtte øget forbrug, som de gør under de nuværende økonomiske rammer.

Anbefaling 3.3.A: Bæredygtige bundlinjer

Det er problematisk, at virksomheders indtjening bygger på afregningsmodeller med udgangspunkt i øget forbrug, der gør, at virksomheder understøtter et forbrugsniveau, der ikke er realistisk inden for de planetære grænser.

Anbefaling 3.3.B: Finansieringssystem for bæredygtighed

Virksomheder fastholdes i dag i uhensigtsmæssige gældscirkler. Virksomheder, der investerer i gode løsninger, der fx hjælper med den grønne omstilling, er med det nuværende system for finansiering tvunget ind i en uendelig væksttænkning med krav om yderligere investeringer, ofte baseret på lånoptagelse. Vi vil derfor have innovative finansieringssystemer og forretningsmodeller som bryder med vækstkravet.

Anbefaling 3.3.C: Radikal innovation

Vores samfund står over for mange kriser, som vi forsøger at løse med forslag, der kun løser problemerne marginalt. Vi kan ikke udelukkende tage udgangspunkt i erfaring, da der er brug for radikal innovation, der også forudsætter strukturændringer i samfundet. Med udgangspunkt i dette, er det værd problematisk, at aktiver bygges med lang levetid for øje, da der kan komme nye innovative løsninger.

Anbefaling 3.4: Fokus på tværfaglighed

Hvis vi skal have økonomiske rammer, som skal arbejde for både mennesker og planeten, kræver løsningerne tværfaglighed. Når vi ser på de udfordringer, vi står overfor, er det først og fremmest vigtigt at identificere, hvad der skal være på samfundsniveau, og hvem der skal inddrages i at løse problemerne. Vi skal tænke langsigtet og være holistiske i vores måde at forstå problemer og løsninger. Det forudsætter inddragelse af alle typer fagligheder i arbejdet og beslutninger. Det kræver en bredere uddannelse af økonomer og andre faggrupper.

04 EU's globale ansvar og rolle i verden

Vores vision

Det vi beslutter indenfor EU's grænser, skal tilgodese mennesker og planeten i hele verden, ikke kun i EU selv. Danmark og EU navigerer i en mangfoldig og forskelligartet verden, hvilket vi drømmer om bliver respekteret og værdisat. Det kan f.eks. være i form af en åbenhed for forskellige måder at måle et samfunds velstand på og et ønske om at lære om og respekterer oprindelige folks praksis, behov og løsninger på udfordringer. Vi drømmer om et samfund, der handler i overensstemmelse med en forståelse af, at beslutninger truffet i Danmark og EU har store globale konsekvenser. Vi drømmer om, at EU bliver et inkluderende, lydhørt, ydmygt, demokratisk og respektfuldt forbillede for verdenen. Vi skal være foregangsland på især klimaområdet, da vi står med et historisk ansvar for tidligere udledninger og udnyttelse af andre landes ressourcer samt besidder de nødvendige ressourcer til at gennemføre en ambitiøs retfærdig grøn omstilling. Vi drømmer om et EU, som tør sætte øvre grænser for ressourceforbrug for at sikre menneskers og planetens velvære.

Problemet

Forbruget i EU fører til udnyttelse af mennesker og planeten, særligt på bekostning af lande udenfor EU. Vi ser mulige problemer for vores rolle ift. det globale syd, når vi prøver at omstille vores samfund i en mere bæredygtig retning indenfor de nuværende systemer. Det gælder blandt andet at vi har en ensartet måde at værdiansætte på. Det gælder også relationen til det globale syd, hvor EU historisk og fortsat fastholder strukturer bygget på kolonialisme, som kan reproducere i den grønne omstilling, hvis det ikke bevidst modgås. Det gælder også når Danmark på den ene side promoverer sig som et grønt foregangsland og på den anden side har en enormt ubæredygtig adfærd ift. forbrug mm og især sammenlignet med det globale syd.

VORES ANBEFALINGER

Anbefaling 4.1: Global borgerinddragelse

Vi opfordrer til at der skabes et forum hvor borgere både i og uden for EU kan bidrage til en global dialog om EU's ansvar og påvirkning på verden. EU bør række ud til partnere fra den globale majoritet med fokus på dialog og ligestilling. Dette forum bør kunne stille EU til ansvar for negative miljø, klima og sociale påvirkninger uden for EU's grænser. Der skal sikre repræsentation i forummet, herunder blandt med inddragelse af civilsamfundet og tilfældige borger, som skal kompenseres for deres tid.

Anbefaling 4.2: Retfærdig fordeling menneskers tid og jordens ressourcer

EU bør undersøge den ulige fordeling af ressourcer globalt med henblik på at omsætte viden til mere retfærdig politik. Vi forstår ressourcer som brugen af energier både som menneskers tid og jordens ressourcer. En imødekommelse af ulighed og uretfærdighed bør ske gennem håndhævelse af menneskerettigheder og tildes af rettigheder til naturen. Dette kræver transparens i værdikæder og tiltag som sikre at disse rettigheder bliver overholdt.

Anbefaling 4.3: Nedbringelse af Danmarks globale arealforbrug

Danmark har et af verdens højeste globale arealforbrug forstået som den plads på jorden, som danskernes samlede forbrug optager. Dette arealforbrug skal reduceres, da det ikke er bæredygtigt. Begrænsningen af Danmarks arealforbrug skal ske efter et rimelighedsprincip baseret på planetære grænser og en retfærdig fordeling for verdens befolkning. En begrænsning af arealforbrug gennem et bæredygtigt og retfærdigt 'rimelighedsprincip' skal være et blueprint for begrænsning og fordeling af andre ressourcer.

Anbefaling 4.4: Overholdelse af internationale aftaler

EU bør overholde internationale aftaler og forpligtelser vedrørende menneskerettigheder, miljø og klima. Paris-aftalen, biodiversitetsaftalen (2022), flygtningekonventionen og andre internationale aftaler skal overholdes. Dette kan f.eks. opnås ved at Danmark ratificerer aftalerne og sikre mekanismer, der stiller stater, EU og andre relevante aktører til ansvar af befolkningen.

DEL 3 DOKUMENTATION

største
Gulvbelastn.
150 Kg pr. m²

POLICY LABBETS TILBLIVELSE

Denne rapport er blevet udarbejdet som en del af et projekt med det formål at (1) udvikle konkrete politiske anbefalinger, (2) at teste metoder til inddragelse og styrkelse af civilsamfundet i komplekse politiske processer i på EU-niveau, og (3) teste anvendeligheden af ny økonomisk tænkning som et instrument til demokratisering af økonomien.

Nyt Europas Europapolitiske Policy Lab tog således udgangspunkt i en konkret case; det europæiske semester, der er den proces, som danner rammerne for unionens økonomiske beslutninger. Med udgangspunkt denne konkrete politiske proces testede projektet deliberation som redskab til demokratisering af økonomien.

Projektet forløb over to måneder og bestod af fem sessioner. Tre af sessioner blev afholdt online og bestod af ekspertoplæg og diskussioner mellem deltagerne. Selve policy labbet var en to-dags konference, der blev afholdt fysisk i Demokrati Garage i Københavns Nordvestkvarter. Her havde deltagerne adgang til eksperter, og skabte gennem deliberative workshops og diskussioner policy labbets vision og anbefalinger.

REKRUTTERING

Private borgere

For at rekruttere et så bredt udsnit som muligt af interesserede borgere med en nysgerrighed omkring emnet, gjorde Nyt Europa brug af diverse kanaler og kommunikationsplatforme til at udsende invitationer til deltagelse i policy labbet. Arrangementet blev delt blandt Nyt Europas medlemmer gennem nyhedsbrev samt mailliste og delt i Nyt Europas brede netværk af partnere og deltagere, som tidligere har deltaget i Nyt Europa arrangementer. Deltagerne blev inviteret gennem samarbejdspartneres platforme, og desuden henvendte Nyt Europa sig til en bred vifte af relevante civilsamfundsorganisationer for at spørge, om de ville dele arrangementet med deres medlemmer. Arrangementet blev derudover delt i diverse online grupper for samfundsinteresserede studerende.

Civilsamfundsaktører

Civilsamfundsaktører blev inviteret direkte gennem en personlig invitation per mail. Invitationen blev sendt bredt ud blandt Nyt Europas samarbejdspartnere i civilsamfundet samt relevante aktører med interesse i temaet for arrangementet.

POLICY LABBETS SESSIONER

Online session 1: Introduktion til Policy Lab – kritisk økonomi og utopisk tænkning

22. november 2023, kl. 17.00–18.30

Online session 2: Wellbeing Economy – ny økonomisk tænkning

28. november 2023, kl. 17.00–18.30

Online session 3: Det Europæiske Semester og Europæisk Økonomi – anvendt økonomisk tænkning

6. december 2023, kl. 17.00–18.30

Værksteds session 1: Udvikling af vision

14. december 2023, kl. 12.30–19.00

Værksteds session 2: Udarbejdning af anbefalinger

15. december 2023, kl. 09.00–18.00

POLICY LABBETS EKSPERTER

Ekspertpræsentationer

Hvorfor visioner er vigtige

Alexandra O'Sullivan Freltoft Aktivist og analytiker, Fremtidsværkstedet, Energistyrelsen

Ny økonomisk tænkning

Mads Falkenfleth Jensen, direktør og medstifter, WELA

EU's økonomiske rammer

Anders Overvad, chefanalytiker, Tænketanken Europa

Det europæiske semester

Julie Rosenkilde, sekretariatsleder, Nyt Europa

Andre ekspertindlæg

Paneldebat om baggrundsrapporten fra Europa-Kommissionen (Annual Sustainable Growth Survey)

Mads Falkenfleth Jensen, direktør og medstifter, WELA

Anders Overvad, chefanalytiker, Tænketanken Europa

Ekspert "speeddating"

Rebekka Blomqvist, politisk rådgiver, Globalt Fokus

Lars Mortensen, ekspert i cirkulær økonomi, Det Europæiske Miljøagentur

Rasmus Bjerring Larsen, rådgiver for klima og transport, Rådet for Grøn Omstilling

Mads Falkenfleth Jensen, direktør og medstifter WELA

Anders Overvad, chefanalytiker, Tænketanken Europa

HOLDET BAG

POLICY LABBET

Arbejdsgruppe

Intern

Julie Rosenkilde, Nyt Europa

Mathias Dyreborg Zachau, Nyt Europa

Jacob Bjelskov, Nyt Europa

Ekstern

Dr. Ingeborg Niestroy, Research Institute
for Sustainability Helmholtz Centre
Potsdam

Luca Johannsen, Research Institute for
Sustainability Helmholtz Centre
Potsdam

Frederikke Sofie Bruus, Roskilde
Universitet

Kolja Dahlin, We Do Democracy

Klara Sørensen, We Do Democracy

Procesværter

Emma Pelsen, Nyt Europa

Sarah Terkelsen, Nyt Europa

Xenia Due, Nyt Europa

Liv Christensen, Nyt Europa

Mathias Dyreborg Zachau, Nyt Europa

Frederikke Sofie Bruus, Roskilde
Universitet

Samt op på afstemning

Gennem
og

gruppen
erne

kl

DEL 4 REAL DEAL

REAL DEAL

Denne rapport og policy labbet er en del af et større europæisk forskningsprojekt ved navn REAL DEAL. Projektet har til formål at nytænke transformative politiske processer og derved udvikle en ny model for borgerinddragelse i EU. Dette udspringer af en erkendelse af, at implementeringen af 'den europæiske grønne pagt' (European Green Deal) og indfrielsen af EU's klimamål afhænger af bred folkelig konsensus og inkludering af civilsamfundet i processen. Derfor udvikler og afprøver REAL DEAL projektet innovative værktøjer og formater til at styrke borgerinddragelse. Disse formater, eller test cases, afprøves i en lang række europæiske lande. Nyt Europas Policy Lab er således en "test case" for borgerinddragelse i det europæiske semester processen.

**nyt
europa**
bæredygtigt og inkluderende

**REAL
DEAL**
RESHAPING CITIZENS'
DELIBERATION FOR THE
EUROPEAN GREEN DEAL

nyt
europa
bæredygtigt og inkluderende

REAL
DEAL
RESHAPING CITIZENS'
DELIBERATION FOR THE
EUROPEAN GREEN DEAL

REAL DEAL has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 101037071. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.